

Pozíció és kvantitás: az alveoláris zöngétlen zárhang esete

Neuberger Tilda
MTA Nyelvtudományi Intézet
neuberger.tilda@nytud.mta.hu

A világ nyelveiben a hosszú mássalhangzók (gemináták) leggyakrabban szó belsejében, intervokális helyzetben fordulnak elő (Thurgood 1993). Vannak azonban olyan nyelvek, amelyekben szó végi (pl. máltai, berber, arab dialektusok), sőt szó eleji (pl. mikronéziai nyelvek, svájci német) gemináták is találhatóak. A magyarban hosszú mássalhangzó szó belsejében vagy szó végén állhat, ha intervokális helyzetben van, vagy ha magánhangzó előzi meg és szünet követi (de szó elején nem fordul elő, mássalhangzós környezetben pedig degeminálódik).

A korábbi kutatások igazolták, hogy a rövid-hosszú kontraszt akusztikai megvalósulása eltérő szó eleji, szó belseji és szó végi pozícióban (pl. Ridouane 2007; Dmitrieva 2012). A kutatások általában minimálpárokra, illetve szólistán történtek; felmerül a kérdés, hogy folyamatos (felolvasott vagy spontán) beszédben hogyan alakulnak az időértékek a pozíció szerint.

A jelen kutatás célja a különböző pozíciókban előforduló gemináták időviszonyainak elemzése folyamatos beszédben. Hipotézisünk szerint a szóban elfoglalt helyzetük (szó belseji vs. szó végi) hatással van a gemináták temporális sajátosságaira. Továbbá feltételezzük, hogy a pozíció szerinti időtartambeli különbség felolvasásban markánsabban megmutatkozik, mint spontán beszédben.

A vizsgálat anyagát a BEA adatbázis tíz férfi beszélőjének olvasott és spontán beszédéből származó alveoláris zöngétlen zárhangok /t-tt/ alkotják. Az elemzett mássalhangzók két csoportba sorolhatók: intervokális szó belseji és szó végi (a követő szó magánhangzóval kezdődik). A konzonánsok teljes időtartamára, belső időszerkezetére és a hosszú-rövid időarányra vonatkozóan végeztünk méréseket. A beszédhangok annotálása és az időtartammérés a Praat programban történt, a statisztikai elemzésekhez az SPSS szoftvert használtuk.

Előzetes eredményeink a szó belseji és a szó végi zárhangok időviszonyainak különbségét mutatják folyamatos beszédben is. A pozíció időtartamra gyakorolt hatása a kvantitástól és a beszédstílustól függetlenül megjelenik.

Irodalom

- Dmitrieva, O. 2012. Geminate typology and the perception of consonant duration. PhD Thesis. Stanford University.
- Ridouane, R. 2007. Gemination in Tashlhiyt Berber: an acoustic and articulatory study. *Journal of the International Phonetic Association* 37: 119–142.
- Thurgood, G. 1993. Geminate: a cross-linguistic examination. *Papers in honor of Frederick H. Bregelman on the occasion of the twenty-fifth anniversary of the Department of Linguistics, CSU Fresno*, 129–139.